

координативно тело за
ОПШТЕСТВЕНА ОДГОВОРНОСТ НА ПРЕТПРИЈАТИЈА

ПОИМНИК НА ИЗРАЗИ И КОНЦЕПТИ КОРПОРАТИВНА ОДРЖЛИВОСТ И ОПШТЕСТВЕНА ОДГОВОРНОСТ НА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА

Скопје, 2010

БЛАГОДАРНОСТ

Работна група на национално Координативно Шело за ООП за подготвка на Агенција за ООП

Овој документ е подготвен и објавен како дел од работниот план на национално Координативно Шело за ООП за 2008 г. Работна група на национално Координативно Шело за ООП за подготвка на Поимноик, ја одреди целта, офајот, структурата и содржината на овој документ. Работната група ја сочинуваат:

- Проф. д-р Владимир Пејковски
- Александар Николов
- Златко Лазик

Автори

Следните членови на работната група се автори на содржината на оваа публикација:

- Проф. д-р Владимир Петковски
- Александар Николов

Надворешни соработници

Работната група би сакала да изрази искрена благодарност до сите поединци и организации кои придонесоа со вредни соглдувања и иници во ова публикација. Нашата благодарност исто така се однесува на Европската Комисија (ЕК) и Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП), како и на Меѓународната агенција на САД за меѓународен развој (УСАИД), Проект на УСАИД за деловно оокружување, за дадена техничка помош во подготвката на оваа публикација.

Поддржувачи на национално Координативно Шело за ООП

Воспоставувањето и почитното работење на национално Координативно Шело за ООП е поддржано од ЕК, УНДП, УСАИД, Министерството за економија на РМ и InWent. Печатењето на оваа публикација е овозможено со финансиски средства на ЕК, УНДП и со несебична поддршка на американскиот народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД). Сивовите изразени во оваа публикација се сивови на авторите што нужно не преиспитуваат и сивови на ЕК, УНДП, УСАИД или на Владата на Соединетите Американски Држави.

ВОВЕД

Овој поимник содржи 185 поими поврзани со општествената одговорност на претпријатијата (ООП). За некои од изразите дадени се веб-сајтови каде може да се најдат повеќе информации за истите, со цел да им се даде можност на читателите за дополнително истражување. За да се подобри употребливоста, даден е и индекс на крајот на поимникот. Во него се прикажани поимите по **азбучен ред**, но исто така овозможува категоризација на изразите во дванаесет широки теми.

Како дополнение на дефинициите и објаснувањата на поимите и концептите, оваа публикација исто така вклучува избрани **цитати за деловната етика и ООП**, наменети да дадат натамошни согледувања за темите и прашањата и да ги инспирираат и мотивираат оние кои настојуваат да ја спроведат на дело општествената одговорност.

Овој поимник е развиен во склоп на работниот план за 2008 г. на Националното координативно тело за ООП. Подготовката и издавањето беше поддржано од проектот на УНДП и Европската комисија „Забрзување на примената на практиките на ООП во новите земји-членки на ЕУ и земјите-кандидатки како средство за хармонизација, конкурентност и општествена кохезија во ЕУ“, како и од страна на Меѓународната агенција на САД за меѓународен развој (УСАИД), Проект на УСАИД за деловно опкружување.

СОДРЖИНА

КРАТЕНКИ ЗА ГЛАВНИТЕ ИЗВОРИ.....	5
ПОИМИ	7
ЦИТАТИ ЗА ДЕЛОВНАТА ЕТИКА И ООП	27
ИНДЕКС	31

КРАТЕНКИ ЗА ГЛАВНИТЕ ИЗВОРИ

Краток наслов	Наслов
CSR/SMEs	"CSR/SMEs – Promoting Social Responsibility in Small and Medium-Sized Enterprises" project, supported by the European Commission through the Leonardo da Vinci Program.
Article 13	Article 13 definitions. http://www.article13.com/csr/definitions.asp
Baseline study	Baseline study on CSR in Macedonia, UNDP, 2007. http://www.acceleratingcsr.eu/uploads/docs/CSR_Baseline_Macedonia-ENG.pdf (English) http://www.acceleratingcsr.eu/uploads/docs/CSR_Baseline_Macedonia-MKD.pdf . (Macedonian)
CEDEFOP	Terminology of vocational training - Glossary, CEDEFOP, 2003. http://www2.trainingvillage.gr/etv/publication/download/panorama/4030_6k.pdf
Implementation Guide	Corporate Social Responsibility: An Implementation Guide for Business, Paul Honen, Jason Potts, IISD, 2007. http://www.iisd.org/pdf/2007/csr_guide.pdf
EDP UK	EDP UK Glossary. http://www.edp-uk.com/glossaries/terms.htm
Environmental Management Tools	Environmental Management Tools for SMEs: A Handbook, European Environment Agency, 1998. http://reports.eea.europa.eu/GH-14-98-065-EN-C/en/enviissu10.pdf
Ethos indicators	Ethos indicators on CSR, Instituto ETHOS, 2006.
EEA	European Environment Agency – Glossary. http://glossary.eea.eu.int/EEAGlossary/
Just business	Just business glossary. www.jusbiz.org/glossary.html
FLECCSR	Future Leader's E-Conference on Corporate Social Responsibility, World Bank Institute and Faculty of Economics in Skopje, 2003.
CSR Green Paper	Green Paper: Promoting a European framework for CSR, European Commission, 2001. http://ec.europa.eu/employment_social/soc-dial/csr/greenpaper.htm
J Sainsbury plc	J Sainsbury plc Corporate Responsibility Glossary http://www.j-sainsbury.com/cr/index.asp?pageid=95

ПОИМИ

AA1000 серија — Збир од стандарди, упатства и забелешки за корисниците – објавени од непрофитната организација „AccountAbility“ – наменети за обезбедување на основата за подобрување на одржливото работење на организациите преку пристап насочен кон заинтересираните страни. Се состои од *Рамката AA1000*, *AA1000 Стандардот за потврдување* и *AA1000 Стандардот за интеракција со заинтересираните страни*.

Извор: AccountAbility. За повеќе информации погледнете на <http://www.accountability21.net/>.

AA1000 Стандард за интеракција со заинтересираните страни (AA1000SES) — Стандард за дизајнирање, имплементирање, евалуација и осигурување на квалитетот на интеракцијата со заинтересираните страни. AA1000SES го унапредува правото на заинтересираните страни да бидат слушнати, како и обврската на организациите соодветно да одговорат на нивните грижи. Тој е дел од серијата AA1000 објавена од страна на непрофитната организација „AccountAbility“.

Извор: AccountAbility. За повеќе информации погледнете на <http://www.accountability21.net/>.

AA1000 Стандард за потврдување (AA1000AS) — Стандард за оценување, атестирање и зајакнување на кредибилитетот на извештаите на организацијата за социјалните активности и одржливоста. Тој е дел од серијата AA1000 објавена од страна на непрофитната организација „AccountAbility“.

Извор: AccountAbility. За повеќе информации погледнете на <http://www.accountability21.net/>.

EMAS — Погледнете: *Систем за менаџмент и проверка на животната средина*.

FTSE4Good — Погледнете: *Индекс на Фајненшел тајмс – берзата за добро*.

НАССР (Анализа на опасностите и контрола на критичните точки) — Погледнете: *Анализа на опасностите и контрола на критичните точки*.

ISO 14001 — Стандард изготвен од Меѓународната организација за стандардизација кој поставува услови што треба да ги исполни системот за менаџмент на животната средина на една организација, кој има за цел да им помогне на организациите да ги постигнат еколошките и економските цели. Организациите кои ги исполнуваат условите можат да добијат сертификат.

Извор: Baseline study.

ISO 26000 — Меѓународен стандард што е во процес на развој, и што обезбедува упатства за општествена одговорност. Овој документ со упатства на Меѓународната организација за стандардизација (ISO) ќе биде доброволен за употреба. Нема да вклучува спецификации со барања и оттука нема да подлежи на сертифицирање.

Извор: International Organization for Standardization. За повеќе информации погледнете на <http://www.iso.org/sr>.

OHSAS 18000 — Кратенка од Проценка на безбедноста и здравјето на работното место - серија 18000. Меѓународен стандард кој дава спецификација и насоки за развивање на систем за управување со безбедноста и здравјето на работното место во една организација. Организациите кои ги исполнуваат условите можат да добијат сертификат OHSAS 18001.

Извор: Baseline study.

SA8000 — Погледнете: *Општествена отчетност 8000*.

Агенда 21 — Рамка со политички препораки кои имаат за цел заштита на животната средина и охрабрување на државите да тргнат кон постигнување на одржлив развој во XXI век. Усвоена на конференцијата на Обединетите нации за животна средина и развој во 1992 година во Рио де Жанеиро, „Агенда 21“ претставува скица за акција која треба да се преземе на глобално, национално и локално ниво од страна на организациите на Обединетите нации, владите и

поголемите групи во секоја област во која луѓето влијаат врз животната средина.

Извор: United Nations Division for Sustainable Development. За повеќе информации погледнете на <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/index.htm>.

Активизам на акционерите — Стратегија за општествено одговорно инвестирање преку која инвеститорите се обидуваат да го подобрат етичкото, социјалното и/или еколошкото однесување на една компанија. Се разликуваат неколку нивоа на активизам на акционерите: гласање за социјални и еколошки прашања на годишните генерални собранија; иницирање дијалог со менаџментот на компаниите; спонзорирање на резолуции на акционерите; и конечно, дезинвестирање. Познато и под името *застапување од акционерите или влијание од акционерите*.

Извор: Адаптирано од CSR Green Paper.

Анализа на опасностите и контрола на критичните точки (НАССР) — Меѓународно признат менаџмент систем за безбедност на храната кој користи пристап за контрола на опасностите и на критичните точки во производството, набавката, постапувањето со и дистрибуцијата на храната заради спречување на проблеми со безбедност на храната. Овој систем се повеќе се применува и во индустриски гранки вон храната, како на пример кај фармацевтските производи.

Извор: Baseline study.

Анализа/оценка на животниот циклус — Оценката на животниот циклус (LCA) е алатка за идентификување и оценување на различните влијанија врз животната средина поврзани со определен производ. Пристапот што го користи LCA е „од колевка па до гроб“, анализирајќи ги влијанијата од производот низ целиот негов животен циклус - т.е. од набавката на сировините („колевката“), преку неговото производство и употреба па сè до неговото конечно отстранување („гробот“). LCA им овозможува на производителите да најдат начини за економично намалување на влијанието врз животната средина од еден производ за време на неговиот животен циклус. Ова се прави низ три фази: (1) идентификување и квантифицирање на инволвираните товари врз животната средина (на пример енергијата и сировините што се трошат, како и емисиите и отпадот што се создава); (2) евалуација на потенцијалните влијанија врз животната средина од овие товари; и (3) проценка

на расположливите опции за намалување на влијанијата врз животната средина (на пр. преку избор на материјалите, селекција на технологии, специфични критериуми за дизајн). Погледнете исто така: *Животен циклус на производ*.

Извор: Environmental Management Tools. За повеќе информации погледнете на <http://reports.eea.europa.eu/GH-14-98-065-EN-C/en/enviissu10.pdf>.

Ангажирање на вработените во заедницата — Општествено одговорен пристап каде фирмите го поддржуваат и охрабруваат ангажирањето на вработените во заедницата.

Извор: Baseline study.

Бизнис во заедницата — Корпоративно движење во Обединетото Кралство што ги инспирира, ангажира, поддржува и им поставува предизвик на компаниите континуирано да го подобруваат влијанието што го остваруваат врз општеството и врз животната средина преку ООП (општествена одговорност на претпријатијата). Ова движење им нуди советодавни услуги на претпријатијата во делот на интегрирањето на ООП во нивното работење, доделува награди за одговорни бизнис практики и изготвува индекс на општествено одговорни претпријатија.

Извор: Business in the Community. За повеќе информации погледнете на <http://www.bitc.org.uk>.

Биодиверзитет — Скратено од „биолошка разновидност“. Варијабилноста помеѓу живите организми кои може да се најдат во животната средина, вклучувајќи ја и варијабилноста во рамките на и помеѓу видовите и во рамките на и помеѓу екосистемите.

Варијабилно наградување — Варијабилното наградување или наградувањето со стимулации е пракса која има за цел да го подобри учинокот на професионалците преку врзување на дел од нивната награда (плата) со деловниот успех или со учинокот на организацијата. Инструмент за соопштување на долгорочните и краткорочните цели на компанијата кој поттикнува идентификација на можностите за подобрување на учинокот во секоја од областите и развој на бизнисот. Компаниите кои работат на постигнување одржливост може да им обезбедат на своите вработени дополнителни бонуси ориентирани кон одржливост како награда за среднорочните и долгорочните постигнувања или за остварените социо-еколошки цели.

Извор: Ethos indicators.

Верификација на ООП — Погледнете: *Ревизија на ООП*.

Влијание врз работната сила — Треба да се препознаат придобивките по бизнисот и поширокото социјално влијание од добрите политики за вработување. Ова ги покрива не само традиционалните области на вработување, наградување и обука, туку и сè поголемите грижи но и можности кои се поврзани со прашањата како што се разновидноста и еднаквите можности.

Извор: Article 13.

Влијание од акционерите — Погледнете: *Активизам на акционерите*.

Вработливост — Степенот на приспособливост што едно лице го покажува во однос на наоѓањето и задржувањето работа, како и подигнувањето на нивото на своите работни вештини. Компаниите може да им обезбедат на нивните вработени активности за развој и обука со позитивно влијание врз нивната вработливост без оглед на хиерархиските нивоа или применливоста на наученото на нивните сегашни работни места. Тие исто така можат да понудат услуги во делот на барањето нова работа и/или да финансираат преквалификација, како и продолжување на бенефициите за отпуштените работници на сите хиерархиски нивоа.

Извор: CEDEFOP; Ethos indicators.

Врамнотежена евалуација — Систем за стратешко планирање и менаџмент кој се користи за усогласување на деловните активности со визијата и стратегијата на организацијата, подобрување на внатрешните и надворешните комуникации, и следење на учинокот на организацијата низ призмата на стратешките цели. Врамнотежена евалуација им овозможува на организациите да ја разјаснат нивната визија и стратегија и да ги преточат во акција во четири области — (1) финансиска област, (2) корисници, (3) интересен процес и (4) учење и развој; таа обезбедува повратна информација како за внатрешните деловни процеси така и за надворешните исходи, со цел континуирано подобрување на стратешкиот учинок и резултати; таа ѝ додава мерила за стратешкиот нефинансиски учинок на традиционалната финансиска метрика со цел менаџерите и извршните функционери да стекната една поврамнотежена слика за учинокот на организацијата.

Извор: Адаптирано од the Balanced Scorecard Institute web-site. За повеќе информации погледнете на <http://www.balancedscorecard.org/>.

Вредности — Суштински убедувања во поглед на тоа што е правилно и чесно во смисла на акции и интеракции со другите.

Извор: Ethics Resource Center Glossary.

Врзување преку задолжување — Се случува тогаш кога во замена за паричен аванс или кредит, одредено лице, немајќи што друго да понуди, го ветува својот труд или трудот на дете на неодредено време. Технички гледано, „врзаните“ работници можат да ставаат крај на својата состојба на потчинетост веднаш откако ќе го исплатат долгот, но такво нешто ретко се случува.

Извор: Just business.

Генерирањенаприход — Општествени акции кои имаат за цел да го охрабрат и олеснат создавањето работни места за корисничката популација. Одредени претприемачки иницијативи во заедницата исто така придонесуваат за создавање на приходи, како што се комерцијализацијата на занаетчиското производство и професионалниот развој на културните активности. Претпријатијата можат да се вклучат во вакви видови иницијативи на повеќе начини, на пр. преку позајмување на нивните работници (како волонтери) и на нивните технички, технолошки и менаџерски способности како поддршка на проектите (без оглед дали проектот бил создаден од компанијата). Тие исто така можат да ангажираат локални организации или лидери во дизајнирањето и имплементацијата на проектите, мобилизирајќи други јавни или приватни субјекти за постигнување на целите на проектот.

Извор: Ethos indicators.

Глобален договор — Иницијатива на Обединетите нации за охрабрување на компаниите и на некорпоративните чинители доброволно да се обврзат дека ќе применуваат одржливи и општествено одговорни практики во областите на човековите права, работните услови и практики, заштитата на животната средина и борбата против корупцијата.

Извор: United Nations. За повеќе информации погледнете на <http://www.unglobalcompact.org/>.

Глобална иницијатива за известување — Процес во кој се вклучени повеќе засегнати страни и независна институција чија мисија е да

изготви и распространи глобално применлива *Рамка за известување за одржливост*. Глобалната иницијатива за известување вклучува активно учество на претставници на организации од бизнисот, сметководството, инвестициите, заштитата на животната средина, човековите права, истражувачката дејност и трудот од целиот свет. Оваа институција е официјален колаборативен центар на Програмата за животна средина на Обединетите нации (УНЕП) и делува во соработка со Глобалниот договор на Обединетите нации.

Извор: Global Reporting Initiative. За повеќе информации погледнете на <http://www.globalreporting.org/>.

Глобални начела Саливен — Глобалните начела Саливен за општествената одговорност претставуваат Кодекс на однесување со аспирација компании и организации од сите големини, во најразлични индустрии и култури, да работат во насока на остварување на заедничките цели поврзани со човековите права, социјалната правда и економски можности. Начелата Саливен ги прифаќаат постоечките Кодекси на однесување за фирмите и делуваат во содејство со нив. Донесени во 1999 година, Начелата беа напишани од страна на Пречесниот Леон Саливен, чии првични Начела Саливен обезбедуваа насоки за компанииите кои се занимавале со бизнис во Јужна Африка за време на периодот на апартејдот. Компаниите ги одобруваат начелата на тој начин што јавно ветуваат дека ќе ги интегрираат во нивното работење. Континуираната поддршка бара компаниите да обезбедат годишно писмо во кое се потврдува заложбата на компанијата и се објаснува дотогаш направениот напредок.

Извор: Leon H. Sullivan Foundation (USA). За повеќе информации погледнете на <http://www.thesullivanfoundation.org/gsp>.

Глобално затоплување — Промени во светската клима предизвикани од зголемената концентрација на стакленички гасови (особено *јаглерод диоксид*) во атмосферата. Овој термин понекогаш се користи како синоним на *климатски промени*.

Извор: J Sainsbury plc.

Градење капацитети — Напори за зајакнување на ефективност на физички и правни лица. Во случајот на организации, тоа би можело да опфати развој на човечките ресурси (екипирање на поединците со разбирање, вештини, пристап до информации, знаење и обука за да можат да

работат ефективно), елаборација на управувачки структури, процеси и процедури (не само во рамките на организации туку и управувањето со односите помеѓу различните организации и сектори) и развивање на институционалната и правната рамка (правење на законски и регулаторни промени со цел да им се овозможи на организациите, институциите и агенциите на сите нивоа и во сите сектори да ги подобрат нивните капацитети).

Граѓанско општество — „Трет сектор“ на општеството покрај државата и пазарот што опфаќа институции, групи и здруженија (структурирани или неформални), кои може да дејствуваат како посредник помеѓу граѓаните и јавните власти.

Извор: CEDEFOP.

Детски труд — Секоја работа од страна на дете помало од 15 години, освен согласно со Препораката бр. 146 на Меѓународната организација на трудот.

Извор: SA8000:2001 Standard.

Дигитален јаз — Јазот помеѓу оние кои се способни да остварат пристап до информатички и комуникациски технологии (ИКТ) и истите да ги користат ефективно, и оние кои не можат тоа да го направат.

Извор: CEDEFOP.

Дискриминација — Различен третман на луѓе при вработување, наградување, пристап до обука, унапредување, отпуштање од работа или пензионирање врз основа на етничка припадност, вера, хендикеп, пол, сексуална ориентација, брачна состојба, синдикално членство, политичка припадност или возраст.

Извор: Адаптирано од SA8000:2001 Standard. За повеќе информации погледнете на <http://www.sa-intl.org/>.

Доживотно образование — Погледнете: *Доживотно учење*.

Извор: CEDEFOP.

Доживотно учење — Сите активности на учење што се извршуваат во текот на целиот живот, а со цел подобрување на знаењата, вештините и/или квалификациите поради лични, социјални и/или професионални причини. Познато и под името *Доживотно образование*.

Извор: CEDEFOP.

Донација — Безусловен пренос на готовина или други средства, или отпишување на обврските на некој субјект со доброволен, нереципрочен пренос од страна на друг субјект.

Извор: Campaign Consultation, Inc. (USA) Complete Glossary.

Доу Џоунс индекси на одржливост — Глобални индекси инаугурирани во 1999 година кои го следат финансискиот учинок на водечките компании во светот кои се водени од начелото за одржливост. Компаниите се рангирани според нивното менаџирање на можностите и ризиците за одржливост, со цел да се обезбедат информации за инвеститорите. Погледнете исто така: *Индекс на Фајненшел тајмс – берзата за добро (FTSE4Good)*.

Извор: Dow Jones Sustainability Indexes. За повеќе информации погледнете на <http://sustainability-index.com>.

Европски форум за ООП на повеќе засегнати страни — Со првенствена цел да ја унапреди општествената одговорност на претпријатијата, форумот ги обединува на едно место заинтересираните страни од редовите на европските (ЕУ) организации на работодавачи, деловни мрежи, синдикати и НВО, а притоа Европската комисија игра улога на помагач. Инаугуриран во 2002 година, тој се залага за подобрување на знаењата за односот помеѓу ООП и одржливиот развој, и ја испитува можноста за воведување на заеднички начела на ЕУ во врска со практиките и инструментите на ООП.

Извор: European Commission. За повеќе информации погледнете на http://forum.europa.eu.int/irc/empl/csr_eu_multi_stakeholder_forum/info/data/en/csr%20ems%20forum.htm.

Еднакви можности — Пристап кој има за цел да обезбеди такво социјално опкружување во кое луѓето не се исклучуваат од општествените дејности како што се образованието, вработувањето или здравствената заштита врз основа на определени нивни неменливи карактеристики. Практики на еднакви можности опфаќаат мерки што ги превземаат организациите со кои се обезбедува секој да ги ужива и користи истите можности во поглед на вработувањето, работните услови, наградувањето, кариерниот менаџмент и отпуштањето од работа.

Извор: Article 13.

Екобиланс — Екобилансот на една компанија ги евидентира различните сировини, енергија, ресурси, производи и отпад што влегуваат,

престојуваат и ја напуштаат компанијата за време на определен период. Со други зборови, екобилансот обезбедува приказ на физичкиот влез, залиха и излез на една компанија. Откако компанијата ќе осознае што точно влегува и излегува, таа ќе може да започне да ги оценува влијанијата врз животната средина од таквите влезни и излезни елементи. Други термини што се користат за опишување на процесот на екобилансот се *масен биланс* и *анализа на влезот и излезот*.

Извор: Implementation Guide.

Еко-данок — Данок со потенцијално позитивно влијание врз животната средина, кој ги опфаќа енергетските даноци, транспортните даноци и даноците за загадување и ресурси. (Исто така се нарекува *Данок за животна средина*)

Извор: ЕЕА.

Еко-етикета — Неплатен печат или амблем кој им кажува на потрошувачите и корисниците дека одреден производ или услуга ги има намалено негативните влијанија врз животната средина за време на производството, дистрибуцијата, употребата и отстранувањето, во споредба со други производи или услуги од истата група. Овие еколошки тврдења може да бидат самопрогласени или верифицирани од страна на независен орган.

Извор: Baseline study.

Еко-етикета на Европската унија — Доброволен европски систем дизајниран со цел да ги охрабри претпријатијата да ги рекламираат производите и услугите што се докажано подобри за животната средина, а за потрошувачите и купувачите лесно да ги идентификуваат преку симболот цвеќе. Погледнете исто така: *Еко-етикета*.

Извор: Baseline study. За повеќе информации погледнете на <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>.

Еко-ефикасност — Концепт според кој подобрувањето на начинот на кој се користат ресурсите може да ја намали штетата по животната средина и трошоците. Претпријатијата можат да преземат неколку еколошки ефикасни акции како на пример развивање на системи за мониторинг на енергија, вода, токсични производи и потрошувачка на сировини. Тие исто така може да имаат системи за мониторинг на емисијата на гасови и да имплементираат процес на повторна употреба на резидуи во рамките на нивниот производствен процес.

Извор: CSR Green Paper; Ethos indicators.

Еколошка нето-добивка — Влијанието од производите или од работењето на една компанија врз животната средина; видовите емисии и отпад што ги создава и начинот на кој се справува со нив; оптимизирање на ефикасноста и продуктивноста на целокупната актива и ресурси; минимизирање на практиките кои би можеле да ги спречат идните генерации во целост да ги уживаат ресурсите на нашата планета. Еколошката димензија е една од трите димензии на одржливоста, покрај *економската* и *социјалната*.

Извор: FLECCSR.

Еколошка правда — Да се делува кон создавање на подобра животна средина за сите, рамноправна дистрибуција на еколошките ризици, опасности, инвестиции и придобивки, и да се фокусираат напорите кон зајакнување на најзасегнатите заедници со цел тие да направат позитивни промени во нивната животна средина.

Извор: Wiki on environmental justice.

Еколошки печат — Тој врши споредба помеѓу искористувањето на природните ресурси од страна на човекот и еколошкиот капацитет на планетата Земја да ги регенерира истите. Станува збор за проценка за количината на биолошки продуктивна земјишна и морска површина потребна за регенерирање (ако е возможно) на ресурсите што ги консумира човечката популација и за апсорбирање и неутрализирање на штетите од отпадот што се создава, имајќи ја предвид доминантната технологија и актуелното ниво на знаења. Оваа проценка може да се изрази со број на планети Земји што би биле потребни за да го издржуваат човештвото доколку секој живее според определен начин на живот.

Економска нето-добивка — Една од трите димензии на одржливоста, покрај *социјалната* и *еколошката*. И покрај тоа што акцентот се става на финансискиот учинок, ова често се однесува не само на профит туку и на филозофиите кои стојат зад стратегијата или однесувањето на едно претпријатие, одржливоста на неговите бизниси и неговиот човечки капитал.

Извор: FLECCSR.

Експлоататорско претпријатие — Претпријатие со лоши работни услови, што подразбира ниски плати, долго работно време, недоволна заштита

на безбедноста и на здравјето на работниците и детски труд.

Извор: Just business.

Екстензивно земјоделство — Фарма која произведува само онолку храна колку да се прехрани семејството, а не и за продажба или за нормална егзистенција.

Извор: Just business.

Етичка инвестиција — Погледнете: *Општествено одговорно инвестирање*.

Етичка трговија — Има за цел да обезбеди условите во рамките на производствените синџири да ги задоволуваат основните минимални стандарди за човековите права и здравјето и безбедноста. Овој поим исто така може да ја означува секоја деловна практика која има за цел да промовира повеќе општествено одговорна трговија. Погледнете: *Правична трговија*.

Извор: Business in the Community jargon buster.

Етички кодекс — Видете ја дефиницијата на *Кодекс на однесување*.

Етички скрининг — Вклучување или исклучување на корпоративните хартии од вредност во инвестициски портфолија, врз основа на социјални и/или еколошки критериуми.

Извор: FLECCSR.

Етос институт – деловна и социјална одговорност — Водечка организација за ООП во Бразил и глобална референца за оваа тема. Станува збор за невладина организација чија мисија е да мобилизира, поттикнува и да им помага на компаниите да го менаџираат нивниот бизнис на еден општествено одговорен начин, правејќи ги партнери во градењето на одржливо и праведно општество.

Извор: Instituto Ethos. За повеќе информации погледнете на <http://www.ethos.org.br/>.

Ефект на стаклена градина — Затоплување на атмосферата поради намалување на излезното сончево зрачење предизвикано од концентрации на гасови како што е јаглерод диоксидот.

Извор: EEA.

Животен циклус на производ — Го вклучува процесуирањето на производот од вадењето на суровините до крајното отстранување по конзумирање. Тука се опфатени индустриските

процеси, пакувањето, дистрибуцијата и продажбата. Компанијата треба детално да го познава потеклото на сировините, на влезните елементи и на производите што се користат во производството на конкретниот производ или во секојдневното работење, и треба да биде сигурна дека во земјите на потекло се почитуваат човековите права и животната средина. Компанијата мора да гарантира дека нејзините производи и услуги имаат компоненти, технологии и процедури што не влијаат негативно врз општеството и животната средина. Погледнете: *Анализа на животниот циклус*.

Извор: Ethos indicators.

Заинтересирана страна — Поединец, група или организација која може да влијае врз или да биде засегната од активностите, производите, услугите и учинокот на една организација. Заинтересирани страни се субјектите кои се грижат за тоа како една организација работи и напредува и кои можеби би сакале да играат улога во тоа. Заинтересираните страни опфаќаат луѓе и групи и внатре и надвор од организацијата. Кога станува збор за претпријатијата, заинтересирани страни се: вработени и лица под договор, инвеститори, клиенти и корисници, деловни партнери, НВО, локални заедници, власта, деловни и професионални здруженија, индустриски групации, образовни институции, меѓународни организации и јавноста во целина. Постои сè поизразен тренд за заинтересирани страни да се сметаат оние кои се чувствуваат така. Организацијата треба да ги „мапира“, т.е. идентификува заинтересирани страни во секоја ситуација. Исто така видете: *Клучна заинтересирана страна*.

Извор: Baseline study; Article 13; Ethos indicators.

Застапување од акционерите — Погледнете: *Активизам на акционерите*.

Заштита од пожари — Мерки за претпазливост осмислени со цел да се избегне избувнување на пожар, да се намали потенцијалот за ширење на пожарот и да се заштитат лицата и имотот во случај на пожар.

Извор: EDP UK.

Зелена книга „Промовирање на Европска рамка за ООП“ — Документ за консултации објавен од Европската комисија во јуни 2001 година, чија цел беше да отвори широка дебата за тоа како Европската унија би можела да ја

промовира општествената одговорност на претпријатијата на европско и на меѓународно ниво. Документот предлага пристап заснован на продлабочување на партнерствата во кој сите чинители играат активна улога и предлага како да се извлече максимум од постоечките искуства, да се охрабри развојот на иновативни практики, да се донесе поголема транспарентност и да се зголеми сигурноста во оценувањето и валидирањето на различните иницијативи што се преземаат во Европа.

Извор: European Commission. За повеќе информации погледнете на http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-dial/csr/greenpaper.htm.

Известување за ООП — Комуницирање со заинтересираните страни за економскиот, еколошкиот и социјалниот менаџмент и учинок на една организација во корелација со нејзините вредности, цели и намери. Известувањето треба да опише како општествените и еколошките трендови влијаат врз одредена фирма и како, од друга страна, на фирмата влијае врз општеството и врз животната средина. Известувањето за ООП го збогатува дијалогот со сите заинтересирани страни и претставува алатка за самооценување, затоа што ѝ обезбедува на компанијата слика за менаџирањето со неа и за усогласувањето на сегашните и идните вредности и цели на компанијата со нејзините моментални резултати. Организациите треба да опфатат во нивните извештаи и неповолни аспекти и предизвици со кои се соочуваат, заедно со цели за наредната година. Извештаите за ООП мора да ги земат предвид начелата на релевантност, веродостојност, јасност, споредливост, навременост, целосност, сигурност и неутралност. Погледнете исто така: *Извештај за одржливост; Извештај за животната средина; Социјален извештај*.

Извор: ACCA UK AWARDS FOR SUSTAINABILITY REPORTING 2004: report of the judges. За повеќе информации погледнете на http://www.iisd.org/pdf/2007/csr_guide.pdf.

Известување за трите вида на нето-добивка — Известување за економскиот, еколошкиот и социјалниот учинок на една компанија со цел да се обезбедат информации кои ќе им овозможат на другите да оценат колку е одржливо работењето на компанијата. Компаниите кои се стремат кон одржливост треба да ги земат предвид трите димензии, а не само финансиската. Ставот којшто се зазема е дека за една организација да биде одржлива истата мора да биде финансиска обезбедена, мора да ги минимизира нејзините

негативни влијанија врз животната средина и мора да дејствува во склад со очекувањата на општеството. Погледнете исто така: *Три вида на нето-добивка*.

-Извештај за одржливоста — Извештаите за одржливоста откриваат клучни информации за економските, еколошките и социјалните политики, влијанија и учинок на една организација и нејзините производи во контекстот на одржливиот развој, овозможувајќи поставување на прашањето: „Дали ги правиме вистинските работи?“. Овие извештаи имаат слични карактеристики на оние на извештаите за ООП, со таа разлика што се посеопфатни. Една организација може да работи во согласност со законските прописи и стандарди за животната средина и може да го намалува еколошкиот и општествениот товар што го произведува од година во година, но притоа сè уште да создава загадување и отпад кои се над Извештаите за одржливоста детално се осврнуваат на: одржливоста на производите, услугите и секторот на една организација и импликациите што секој од овие елементи го има врз одржливиот развој; како претпријатието се трансформира за да го усогласи своето работење и производи/услуги со концептот на одржливиот развој; што за организацијата значи одржливост; дилемите кои се јавуваат при разгледување на прашањето на одржливиот развој. Исто така погледнете: *Известување за ООП*.

Извор: ACCA UK AWARDS FOR SUSTAINABILITY REPORTING 2004: report of the judges. За повеќе информации погледнете на http://uk.accaglobal.com/pubs/uk/publicinterest/sustainability/uk_archive/uk04_jud.pdf.

Инвеститори во луѓе — Стандардот „Инвеститори во луѓе“ претставува алатка за подобрување на бизнисот дизајнирана со цел да го унапреди учинокот на една организација преку нејзините луѓе.

Извор: Investors in People, UK. За повеќе информации погледнете на <http://www.iipuk.co.uk/>.

Инвестиција во заедницата — Поддржување на определена кауза или активност финансирајќи ја преку инвестиции. За разлика од давањето донација, инвеститорите на определена кауза бараат оригиналната инвестиција да може да се врати или преку отплата (за заеми) или преку тргување (за акции). Како општествено одговорна инвестициска стратегија, инвестицијата во заедницата се осврнува на финансиските потреби на нискодоходните и маргинализирани заедници

преку институции како што се развојни банки во заедницата, кредитни фондови за развој на заедниците, задружни банки за развој на заедниците и капитални фондови за активности за развој на заедниците. Таа обезбедува пристап до кредит, основачки влог, капитал и основни банкарски производи што овие заедници инаку не би ги имале, а сите по пазарни или под пазарните стапки.

Извор: Адаптирано од CSR Green Paper.

Инвестиција заснована на кауза — Погледнете: *Инвестиција во заедницата*.

Индекс за перцепција на корупцијата — „Индексот за перцепција на корупцијата на Транспаренси интернешенал“ прави ранг листа на скоро 100 земји која се засновува на перцепцијата на граѓаните за корупцијата кај јавните службеници и политичарите.

Извор: Transparency International. За повеќе информации погледнете на <http://www.transparency.org/>.

Индекс на Фајненшел тајмс – берзата за добро — Серија на индекси кои го следат учинокот и олеснуваат инвестиции во компании со добро досие во полето на општествената одговорност на претпријатијата. Ги оценува претпријатијата во три области: работење во правец на еколошка одржливост, развивање на позитивни односи со заинтересираните страни и почитување и поддршка за универзалните човекови права. Погледнете исто така: *Доу Џоунс индекси на одржливост*.

Извор: Article 13. За повеќе информации погледнете на http://www.ftse.com/Indices/FTSE4Good_Index_Series/.

Иницијатива за транспарентност на екстрактивните индустриски гранки (EITI) — Коалиција составена од влади, компании, групи од граѓанското општество, инвеститори и меѓународни организации која има за цел да ја зајакне транспарентноста преку верификација и целосно објавување на исплатите што ги вршат компаниите и на владините приходи во секторот на екстрактивните индустрии во земјите кои се многу зависни од овие ресурси.

Извор: EITI. За повеќе информации погледнете на <http://eitransparency.org/>.

Инсајдерско тргување — Од еден аспект, ова се однесува на легалното тргување со хартии од вредност од страна на службеници во претпријатијата врз основа на информации што ù

се достапни на јавноста. Од друг аспект, ова се однесува на нелегалното тргување со хартии од вредност од страна на инвеститор врз основа на информации што не ѝ се достапни на јавноста.

Институт Етос — Погледнете: *Етос институт*.

Интеракција со заинтересираните страни — Ова претставува систематска интеракција на една компанија со нејзините заинтересирани страни со цел да ги разбере нивните мислења и истите да ги земе предвид, да одговори на нивните грижи, да им полага отчет тогаш кога се бара одговорност и да ги користи информациите добиени од нив за водење на промените. Станува збор за обид за усогласување на интересите на компанијата со тие на заинтересираните страни, намалување на ризикот, оценување на активностите, политиките и програмите и за градење взаемно корисни односи исполнети со доверба. Степенот на ваквата интеракција го отсликува нивото на влијание кое заинтересираните страни го имаат во донесувањето одлуки.

Извор: Baseline study; Implementation Guide.

Исказ за визијата — Документ што опишува каде организацијата има намера да биде во иднина или каде треба да биде за да ги задоволи потребите на заинтересираните страни на најдобар начин.

Извор: CSR/SME.

Исказ за мисијата — Исказ за улогата или целта преку која една организација има намера да им служи на страните кои имаат некаков интерес поврзан со таа организација. Тој опишува што работи организацијата (сегашни способности), кому му служи (заинтересираните страни) и што е тоа што ја прави организацијата единствена.

Извор: CSR/SME.

Јаглерод диоксид — *Стакленички гас кој придонесува кон глобалното затоплување.*

Извор: J Sainsbury plc.

Климатски промени — Промени во светската клима предизвикани од зголемената концентрација на стакленички гасови (особено јаглерод диоксид) во атмосферата. Овој термин понекогаш се користи како синоним на *глобално затоплување*.

Клучна заинтересирана страна — Поединец, група или ентитет кои можат значително да влијаат врз една организација или обратно – организацијата значително да влијае врз нив.

Кодекс на однесување — Формален исказ за вредностите и деловните практики на една организација во кој се утврдени стандардите што се потребни за промовирање на чесно, етичко и/или општествено одговорно однесување. Сè повеќе организациите бараат да бидат набљудувани не само од вработените, туку и од страна на снабдувачите, дилерите, изведувачите, подизведувачите и другите членови на синџирот на вредности. Познат е и под името *Етички кодекс*.

Извор: CSR Green Paper.

Комисија за безбедност — Комисија која ги промовира здравјето и безбедноста на работното место, чии членови се претставници на вработените и на раководството од сите делови на една организација.

Извор: EDP UK.

Конвенција на OECD за борба против подмитувањето на странски јавни службеници — Конвенција чија цел е намалување на корупцијата во земјите во развој преку охрабрување на санкции за подмитување во меѓународните бизнис трансакции реализирани од компании со седиште во земјите-потписнички.

Извор: OECD. За повеќе информации погледнете на <http://www.oecd.org/daf/nocorruption/>.

Конвенција на Обединетите нации за правата на детето — Меѓународен договор кој ги обединува на едно место човековите права на децата (дефинирани како лица на возраст до 18 години) артикулирани во други меѓународни инструменти. Членовите на Конвенцијата, освен што ги утврдуваат начелата врз основа на кои се остваруваат правата, повикуваат на обезбедување на специфични ресурси, вештини и придонеси неопходни за осигурување на опстанокот и на развојот на децата до нивниот максимум, и бараат создавање на средства за заштита на децата од запоставување, експлоатација и злоупотреба.

Извор: UNICEF. За повеќе информации погледнете на <http://www.unicef.org/crc/>.

Конвенција на ОН против корупција — Прв договор за борба против корупцијата кој е универзално применлив и за кој се преговарало на глобално ниво. Конвенцијата ја признава улогата на приватниот сектор и на “приватно-приватната” корупција како дел од проблемот и повикува на административни или кривични

казни за приватниот сектор. Препорачува промовирање на транспарентност и отчетност во менаџментот со јавниот и приватниот сектор преку воведување на построги сметководствени стандарди. Ги охрабрува финансиските институции да го потврдуваат идентитетот на клиентите и привилегираните сопственици на сметки со голема вредност и да ги избегнуваат “виртуелните банки” и оние што не се дел од финансиска групација кој подлежи на регулирање. Наведува мерки за враќање на незаконски стекнатиот имот.

За повеќе информации погледнете на <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/index.html>.

Консултација — Во општи црти, консултацијата може да се користи за да се опишат многу форми на инволвирање на јавноста или на заинтересираните страни. Процесот треба да претставува една континуирана размена на ставови и информации и доколку се користи на ефективен начин – може да помогне во обезбедувањето на тоа да потребите и ставовите на заинтересираните страни бидат во центарот на секоја одлука што ќе се донесе. Консултацијата обезбедува едно исклучително важно средство за ангажирање на луѓето во активностите и на јавниот и на приватниот сектор, како и во обликувањето на услугите и развојот на политики.

Извор: Article 13.

Континуирана стручна обука — Обука која се случува по стапувањето на служба која има за цел да им помогне на работниците: (1) да ги подобрат или ажурираат своите знаења и/или вештини; (2) да стекнат нови вештини за придвижување во кариерата или преквалификација; (3) да продолжат со нивниот личен или професионален развој.

Извор: CEDEFOP.

Конфликт на интереси — Состојба во која едно лице е во позиција на доверба која бара од него да донесе суд во име на други (луѓе, институции итн.), а има и интереси или обврски од таква природа што истите би можеле да му наштетат на донесувањето на судот.

Извор: Ethics Resource Center - Glossary.

Корпоративна одржливост — Усогласување на производите и услугите на една организација со очекувањата на заинтересираните страни, на тој начин додавајќи економска, еколошка и социјална вредност. Способноста на една

организација да продолжи да ја извршува својата дејност неограничено.

Извор: Price WaterhouseCoopers (MHC International).

Корпоративна фондација — Приватна фондација која се финансира од профитна компанија чие име го носи, но правно гледано е независен ентитет.

Извор: Nonprofit Good Practice Guide. За повеќе информации погледнете на <http://www.nonprofitbasics.org/CompleteGlossary.aspx?ID=-1&curlLetter=C>.

Корпоративно волонтерство — Програма за бизнис волонтерство е формална и организирана поддршка од една компанија за вработените и за пензионираните работници кои се подготвени доброволно да ѝ служат на заедницата со своето време и вештини.

Извор: Ethos indicators.

Корпоративно граѓанство — Концептот на компанијата како граѓанин со права и одговорности кои одат понатаму од она што значи краткорочно оптимизирање на профитот. Корпоративното граѓанство често се користи кога се зборува за ООП, а понекогаш овие две работи се користат како синоними. Додека од една страна ОАК ја зема предвид внатрешната димензија на компанијата, на пример вработените, корпоративното граѓанство се фокусира на надворешните димензии и содржи различни инструменти како што се *корпоративното давање, социјалното спонзорирање, маркетингот поврзан со некоја кауза, корпоративните фондации или корпоративното волонтерство*.

Извор: FLECCSR; CSR and Competitiveness European SMEs' Good Practice: Consolidated European Report, Irene Mandl, Andrea Dorr, 2007.

Корпоративно управување — Системот преку кој се водат и контролираат претпријатијата. Структурата на корпоративното управување ја прецизира дистрибуцијата на правата и одговорностите меѓу различните учесници во организацијата, како што се Управниот одбор, менаџерите, акционерите и другите заинтересирани страни, и ги утврдува правилата и процедурите за донесување одлуки за корпоративни прашања. Во најширока смисла, која сè повеќе се шири во денешно време, корпоративното управување се залага за одржување рамнотежа помеѓу економските и социјалните цели и помеѓу целите на поединецот и целите на заедницата. Оваа управувачка рамка има за цел да поттикнува ефикасно искористување на

ресурсите и да бара отчетност за раководењето со таквите ресурси. Целта е да се усогласат што е можно повеќе интересите на поединците, на претпријатијата и на општеството.

Извор: Ethos indicators; Sir Adrian Cadbury, in Global Corporate Governance Forum, World Bank, 2000.

Корупција — Злоупотреба на добиена власт за приватни цели.

Извор: Transparency International. За повеќе информации погледнете на <http://www.transparency.org/>.

Листа со податоци за безбедноста поврзана со одреден материјал — Документ што содржи информации за опасностите поврзани со некоја хемикалија, заедно со упатства за безбедно користење на истата.

Извор: EDP UK.

Маркетинг поврзан со социјална или еколошка кауза — Вид маркетинг каде една компанија влегува во сојуз со конкретна социјална или еколошка кауза и придонесува кон неа со пари, време, експертиза или друга поддршка, а за возврат добива можност да создаде публицитет или комерцијална вредност од таквиот свој ангажман. Погледнете исто така: *Социјален маркетинг*.

Извор: Baseline study.

Меѓународна ознака за сертификација за правична трговија — Потрошувачка етикета која гарантира усогласеност на производите со меѓународните стандарди за правична трговија утврдени од страна на организацијата „Fairtrade Labeling Organizations (FLO) International“. Во моментот постојат ознаки за сертификација за правична трговија за голем број различни производи, засновани на сертификацијата од FLO за кафе, чај, ориз, банани, какао, памук, шеќер, мед, овошни сокови, апетисани, вино, фудбали итн. Погледнете исто така: *Ознака за сертификација за правична трговија* и *Правична трговија*.

Извор: Baseline study. За повеќе информации погледнете на http://www.fairtrade.net/certification_mark.html.

Меѓународна организација на трудот — Трипартитна агенција на Обединетите нации која ги обединува владите, работодавците и работниците од нејзините земји-членки во заедничка акција за промоција на достоинствена работа насекаде во светот.

Извор: International Labour Organisation. За повеќе информации погледнете на <http://www.ilo.org/>.

Менаџмент со животната средина — Управување со оние активности на една организација кои имаат или може да имаат влијание врз животната средина.

Извор: Environmental Management Tools. За повеќе информации погледнете на <http://reports.eea.europa.eu/GH-14-98-065-EN-C/en/enviissu10.pdf>.

Менторство — Процес на кариерен развој во кој помалку искусните работници се „впаруваат“ со поискусните колеги кои ги упатуваат во тајните на работата. Менторство може да се реализира или преку формални програми или неформални согласно со потребите, и може да има облик на работа „еден на еден“ или со користење на различни медиуми.

Извор: ROI in training CESCOA, 2003 (адаптирано).

Механизам за чист развој — Аранжман во рамките на *Протоколот од Кјото* кој им овозможува на индустријализираните земји кои презеле обврска дека ќе ја намалат емисијата на стакленички гасови да инвестираат во проекти со кои се намалуваат емисиите во земјите во развој како алтернатива за поскапите намалувања на емисиите во сопствените земји. Погледнете исто така: *Протокол од Кјото*.

Насоки на OECD за мултинационалните компании — Насоките на Организацијата за економска соработка и развој (OECD) се меѓу најсеопфатните кодекси за општествена одговорност на претпријатијата. Од Насоките се очекува да им помогнат на мултинационалните компании да ги исполнат социјалните и регулаторни очекувања од нив. Тие исто така имаат за цел да ги истакнат придонесите што мултинационалните компании можат да ги дадат за економијата, општеството и животната средина. И покрај тоа што Насоките не се обврзувачки за компаниите, тие се единствени во следново: прво, земјите-членки на OECD се обврзани да ги промовираат кај компаниите кои делуваат од или во рамките на нивните граници; и второ, тие се договараат мултилатерално.

Извор: Guide to instruments of corporate responsibility, Ran Goel, 2005. За повеќе информации погледнете на www.oecd.org/daf/investment/guidelines/.

Начела за одговорно инвестирање — Начелата за одговорно инвестирање беа изготвени од страна на една меѓународна група на институционални инвеститори, и истите ја рефлектираат сè поголемата релевантност на еколошките, социјалните и прашањата на

корпоративното управување за практиките на инвестирање. Процесот беше започнат од страна на генералниот секретар на Обединетите нации, а координиран од Финансиската иницијатива на Програмата за животна средина на Обединетите нации (UNEP FI) и од Глобалниот договор на Обединетите нации.

Извор: Principles for Responsible Investment. За повеќе информации погледнете на <http://www.unpri.org/>.

Начела на човековите права за компании на „Амнести интернешенал“ — Пакет со препораки изготвени од страна на организацијата за човекови права „Амнести интернешенал“ за компании кои сакаат да ги интегрираат политиките за човекови права во нивните системи за менаџмент. Тие се засновани на меѓународни протоколи на кои основата е Универзалната декларација за човекови права и ги покриваат следниве клучни области: безбедност, интеракција со заедницата, слобода од дискриминација, слобода од ропство, безбедност и здравје на работното место, слобода на здружување и право на колективни договори.

Извор: Amnesty International. За повеќе информации погледнете на <http://www.amnesty.org/en/library/info/ACT70/001/1998>.

Начело на претпазливост — Пристап што се препорачува во случаите каде постои опасност од сериозна или непоправлива штета: недостигот на 100% научна сигурност не треба да се користи како изговор за одложување на преземањето економични мерки за спречување на деградацијата на животната средина.

Извор: Agenda 21, Principle 15. За повеќе информации погледнете на <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/index.htm>.

Негрижа — Недостиг на соодветна грижа и внимание при што едно лице или организација дејствува или не дејствува на начин што се смета за несоодветен од здравствена и безбедносна гледна точка.

Извор: EDP UK.

Обука на работното место — Обука што се одвива на работното место во организацијата каде работи вработениот, која обично ја обезбедува супервизор/менаџер или висок службеник и најчесто е од практична природа.

Извор: Eight Days a Week Glossary.

Одговорно претприемништво — Концепт предложен од Обединетите Нации кој ја признава улогата на бизнисот во остварувањето

одржлив развој и истакнува дека претпријатијата можат да го водат своето работење така што ќе ги зголемуваат економскиот раст и својата конкурентност, а истовремено ќе обезбедуваат заштита на животната средина и ќе промовираат општествена одговорност.

Извор: CSR Green Paper.

Одржлив развој — Развој што ги задоволува потребите на сегашната генерација без да ги наруши можностите за задоволување на потребите на идните генерации.

Извор: The Brundtland Report, UN World Commission on Environment and Development, 1987. За повеќе информации погледнете на <http://www.brundtlandnet.com/brundtlandreport.htm>.

Одржлива потрошувачка и производство — Континуиран економски и социјален напредок кој ги почитува границите на екосистемите на планетата Земја, и ги задоволува потребите и аспирациите на секој човек за подобар квалитет на животот – сега и за идните генерации. Погледнете исто така: *Совесна потрошувачка*.

Извор: Article 13.

Озонска дупка — Површина каде намалувањето на дебелината на озонската обвивка во горната атмосфера дозволува пробив на штетни ултра-виолетови зраци. Дупката е делумно резултат на сложена хемиска реакција во атмосферата во која учествуваат супстанции што го осиромашуваат озонот.

Извор: ЕЕА.

ООП Европа — „ООП Европа“ е непрофитна европска бизнис мрежа која ја промовира општествената одговорност на претпријатијата. Таа ги обединува мултинационалните компании и националните партнерски организации и се труди да ги поврзе компаниите така што да сподедуваат меѓу себе најдобра пракса за ООП; осмислува нови проекти помеѓу претпријатијата и заинтересираните страни со кои се бараат решенија за социоекономските предизвици; влијае врз бизнис и политичката агенда за одржливост и конкурентност.

Извор: CSR Europe. За повеќе информации погледнете на <http://www.csreurope.org/>.

Општествена акција — Секоја активност којашто ја спроведуваат компании за да им помогнат на заедниците организирани на различни начини (совети во заедниците, невладини организации, здруженија во заедницата итн.), во области како

што се социјалната работа, исхрана, здравство, образование, култура, заштита на животната средина и развој на заедницата. Ова опфаќа широк дијапазон на акции – од мали донации за поединци или институции до структурирани акции со планирана и надгледувана употреба на финансиските средства од страна на самата компанија, фондации и корпоративни институти или поединци специјално ангажирани за таа задача.

Извор: Ethos indicators.

Општествена одговорност на претпријатијата (ООП) — Ова претставува термин-чадор за мноштво теории и практики при што тие го признаваат следново: (а) дека претпријатијата имаат одговорност за нивните влијанија врз општеството и врз животната средина, понекогаш повеќе од она што значи усогласување со законите и одговорност на поединци, и врз основа на принципи кои рефлектираат меѓународни вредности; (б) дека претпријатијата имаат одговорност за однесувањето на другите со кои тие соработуваат на деловен план (на пр. во рамките на синџири на снабдување); и дека (в) бизнисот треба да го менаџира својот однос со пошироката заедница, било заради комерцијална одржливост, било за да додаде вредност во општеството. Европската комисија ја дефинира ООП како концепт преку кој претпријатијата доброволно ги интегрираат социјалните и еколошките проблеми во нивното деловно работење и во нивната интеракција со заинтересираните страни. Да се биде општествено одговорен значи не само да се почитуваат законските норми, туку да се отиде уште понатаму и да се инвестира „повеќе“ во човечки капитал, животната средина и односите со заинтересираните страни.

Извор: CSR Green Paper; Setting new agendas: critical perspectives on Corporate Social Responsibility in the developing world, 2005.

Општествена отчетност 8000 (SA8000) — Стандард од „Social Accountability International“ (Општествена отчетност интернешенал) кој покрива широко прифатени човекови права, вклучувајќи и спецификација на системот за менаџмент кој е потребен за да се обезбеди континуирана сообразеност со барањата и подобрување. SA8000 се осврнува на условите на работното место како што се детски труд, присилна работа, здравје и безбедност, слобода

на здружување и колективно договарање, дискриминација, дисциплински практики, работно време и наградување.

Извор: Baseline study. За повеќе информации погледнете на <http://www.sa-intl.org/>.

Општествено одговорно инвестирање — Дополнување на финансиските цели на инвеститорите со социјални, еколошки или етички размислувања во селекцијата, задржувањето и реализацијата на инвестициите, и одговорно користење на правата (како што се правата на гласање) добиени преку инвестирање. Постојат четири клучни стратегии за општествено одговорно инвестирање: *скрининг, активизам на акционерите, инвестиции во заедницата и социјален ризико капитал*.

Извор: Baseline study.

Општествено претприемништво — Препознавање на определен општествен проблем и користење на принципите на претприемништвото за организирање, создавање и менаџирање на потфат за реализирање на општествена промена. Општествените претприемачи ја играат улогата на двигатели на промените во општествениот сектор преку: усвојување на мисија за создавање и одржување на општествена вредност (не само приватна вредност); препознавање и неуморно трагање по нови можности за делување во служба на таквата мисија; впуштање во процес на континуирана иновација, приспособување и учење; храбро дејствување без да се биде лимитиран од ресурсите со кои во моментот се располага; исполнување на зајакнато чувство на отчетност кон популациите што се опслужуваат од аспект на создадените резултати.

Извор: “Sector-Bending: Blurring Lines Between Nonprofit and For-Profit.” Dees, J. Gregory and Beth Battle Anderson, 2003.

Организација која учи — Организација каде секој учи и се развива низ работата, за свое добро, доброто на другите колеги и доброто на организацијата како целина, а притоа таквите напори се објавуваат и признаваат.

Извор: CEDEFOP.

Отпуштање на кадри — Намалување на бројот на вработени во претпријатијата поради притисок од конкуренцијата или поради потребата да се зголеми профитабилноста на компанијата преку намалување на трошоците.

Извор: INTOSAI Working Group on the Audit of Privatisation – Glossary (адаптирано).

Отчетност — Должноста на една организација да објасни или да им ги образложи на заинтересираните страни своите акти и влијанија во еколошката, социјалната, економската и етичката област од нејзините активности, и да им даде одговори на заинтересираните страни во врска со овие прашања.

Извор: Baseline study.

Оценка на влијанието врз животната средина — Анализа на влијанието на определен бизнис проект или операција врз животната средина. Како резултат на Директивата 85/337/ЕЕЗ (изменета во 1997 и 2003 година), ова е сега законска процедура што треба да се примени за оценка на влијанијата врз животната средина од страна на определени јавни и приватни проекти за кои постои голема веројатност да имаат значителни влијанија врз животната средина. Прашањето беше проширено и на оценка на плановите и програмите преку таканаречената Директива за стратешка оценка на животната средина од 2001 година, која е сега во сила и воспоставува една комбинација од задолжителни и незадолжителни процедури за оценка на влијанијата врз животната средина.

Извор: CSR Green Paper; ЕЕА (адаптирано).

Оценка на влијанието врз општеството — Систематска анализа на влијанието од еден бизнис проект или операција врз социјалната и културолошката ситуација на засегнатите заедници.

Извор: CSR Green Paper.

Партиципативно лидерство — Организациско лидерство засновано на начелата и имплементацијата на партиципативен пристап, кое се карактеризира со двонасочни комуникациски текови, елемент на споделување на одговорноста, моќ за донесување одлуки распределена на повеќе субјекти и изградба на соодветни партнерства и мрежи.

Извор: Article 13.

Подарок со кој се парира на подарокот од вработените — Придонес за некоја хуманитарна организација од страна на вработен во компанија на кој компанијата „парира“ со сличен придонес. Познат и под името „Дотација со која се парира на дотацијата од вработените“.

Извор: The Dorothy A. Johnson Center for Philanthropy

& Nonprofit Leadership, Nonprofit good practice guide – complete glossary.

Подучување — Активност која му нуди на ученикот упатства, советување или надзор од страна на искусен и компетентен професионалец – на училиште, во центри за обука или на работното место.

Извор: CEDEFOP.

Позитивна дискриминација — Мерки со кои конкретно се фаворизира одредена категорија на луѓе – жени, хендикепирани, малцинства итн. – со цел да се надомести за нивната постојана недоволна претставеност во општеството.

Извор: CSR/SME.

Политика за здравје и безбедност — Исказ на стратегијата на една организација за постигнување на безбедна и здрава работна средина, како и одговорноста, организацијата и аранжманите за спроведување на стратегијата.

Извор: EDP UK.

Потврдување на ООП — Погледнете: *Ревизија на ООП*.

Правична трговија — Трговија со стоки која создава долгорочни односи помеѓу производителите, трговците и потрошувачите така што се обезбедува производителите да работат во безбедни, здрави и недискриминаторски услови, да им бидат исплатувани фер цени и плати, и да водат грижа за животната средина. Тоа може да подразбира некаква форма на субвенција каде потрошувачот плаќа премија над пазарната цена која му се враќа на производителот за социјален развој и развој на животната средина. Ова исто така означува и едно движење за општествена одговорност кое се залага за подобрување на позицијата на обесправените работници и ситните фармери во земјите во развој, особено во јужната хемисфера. Погледнете исто така: *Сертификација за правична трговија* и *Меѓународна ознака за сертификација за правична трговија*.

Извор: Baseline study; Business in the Community jargon buster.

Превентивно одржување — Редовно одржување (вклучува инспекција, чистење и поправки) на опрема кое е доволно за спречување на непланирани дефекти.

Извор: EDP UK.

Преќвалификација — Обука која им овозможува на поединци да остварат пристап до занимање

за кое се потребни вештини различни од оние за кои лицата првично се подготвувале, или до нови професионални активности.

Извор: CEDEFOP.

Прибор со алатки за ООП — Краток вовед во некои едноставни чекори што претпријатијата, особено малите и средните, можат да ги преземат за да ја интегрираат општествената одговорност на претпријатијата во нивната секојдневна деловна пракса.

Извор: European Commission, CSR Campaign, 2004.

Принуден труд — Погледнете: *Присилен труд*.

Присилен труд — Работа или услуга која се извлекува од некое лице под закана за казна, а за која лицето не се понудило себеси доброволно, или кога таквата работа или услуга се бара како начин за отплата на долг.

Извор: SA8000:2001 Standard.

Проект SIGMA — Проектот SIGMA – Интегрирани насоки за одржливост за раководството – започна во 1999 година со поддршка од Министерството за трговија и индустрија на Обединетото Кралство. Проектот има за цел да им обезбеди јасни и практични совети на организациите со помош на кои тие ќе можат да дадат значаен придонес кон одржливиот развој. Насоките Sigma ги интегрираат следниве инструменти: *Врамно-тежената евалуација*, *AA1000 AS*, *Глобална иницијатива за известување и Природен чекор*.

Извор: The Sigma Project (UK). За повеќе информации погледнете на <http://www.projectsigma.com/>.

Протокол од Кјото — Протокол кон Рамковната конвенција за климатски промени на Обединетите нации со цел намалување на *стакленичките гасови* коишто предизвикуваат климатски промени. Согласно со Протоколот, одредени земји прифатија да ги намалат емисиите на стакленички гасови за најмалку 5 % под нивоата од 1990 година во периодот од 2008 до 2012 година. Со Протоколот се вовеле она што се нарекува *Механизам за чист развој*.

Извор: EEA. За повеќе информации погледнете на http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php.

Проценка на ризик — Формална проценка за веројатноста да се претрпи штета како резултат на идентификувани опасности.

Извор: EDP UK (адаптирано).

Разновидност — Начелото на разновидност има за цел на секого да му се обезбедат целосни услови за развој на неговите таленти и потенцијали, земајќи ја притоа предвид заложбата за еднакви можности и почитување на достоинството на сите луѓе. Претпријатијата имаат етичка обврска да се борат со сите форми на негативна дискриминација и да ги вреднуваат можностите што ги нуди богатството на разновидност во нашето општество. За оваа цел, тие можат да развијат недискриминаторски стандарди кои ќе важат за нивното внатрешно опкружување, но и за односите со нивните клиенти; тие можат да ги применуваат овие стандарди во процеси како што се вработување на кадри, нивно унапредување, наградување и бенефиции; тие можат да држат обука за соодветна тема; исто така, можат да осмислат активности за вреднување на малцинските групи во рамките на компанијата. Погледнете исто така: *Разновидност на работната сила*.

Извор: Ethos indicators.

Разновидност на работната сила — Сличностите и разликите во однос на карактеристики како што се возраст, пол, етничка припадност, религија, физички способности и хендикепи, раса, сексуална ориентација, стил на работа, социоекономско ниво, образовен степен и работно искуство помеѓу вработените во организациите. Практикувањето на разновидноста го претставува ефективното право на различност, создавајќи услови и опкружување каде луѓето можат да делуваат според нивните индивидуални вредности и карактеристики. Погледнете исто така: *Разновидност*.

Извор: Organisation behaviour resource centre, Houghton Mifflin College & University, Canada.

Рамка AA1000 — Упатства за тоа како да се воспостави систематски процес на интеракција со заинтересираните страни што ќе ги генерира индикаторите, целите и системите за известување потребни за обезбедување поголема транспарентност, ефективна респонзивност кон заинтересираните страни и подобрен глобален организациски учинок. Тој е дел од серијата AA1000 објавена од страна на непрофитната организација „AccountAbility“.

Извор: AccountAbility. За повеќе информации погледнете на <http://www.accountability21.net/>.

Рамка за известување за глобалната иницијатива за известување — Погледнете:

Рамка за известување за одржливоста на глобалната иницијатива за известување.

Рамка за известување за одржливоста — Погледнете: *Рамка за известување за одржливоста на глобалната иницијатива за известување.*

Рамка за известување за одржливоста на GRI (глобалната иницијатива за известување) — Универзална рамка за доброволно известување од страна на организациите за економските, еколошките и социјалните влијанија од нивните активности, производи и услуги. Изготвена и објавена од страна на едно меѓународно тело под име *Глобална иницијатива за известување (GRI)*, таа се состои од Упатства за известување за одржливоста („Упатства“), протоколи и секторски додатоци. Упатствата содржат принципи и смерници, вклучувајќи и индикатори, кои се во голема мера релевантни за сите организации без оглед на нивната големина, сектори или локација. Протоколите содржат дефиниции за клучните термини во индикаторите, методологии за компилација, планиран опсег на индикаторите и други технички карактеристики. Секторските додатоци ги дополнуваат основните Упатства со уникатни прашања околу одржливоста со кои се соочуваат различни сектори како што се рударството, автомобилската индустрија, банкарството, јавните агенции и други. Рамката исто така може да се искористи за изготвување на годишната Информација за постигнатиот напредок којашто земјите-потписнички ја користат за да го демонстрираат напредокот кон остварувањето на десетте општествено одговорни начела на Глобалниот договор.

Извор: Global Reporting Initiative. За повеќе информации погледнете на <http://www.globalreporting.org/>.

Рамнотежа помеѓу работата и животот — Да се има контрола над тоа кога, каде и како работите, што ќе доведе до тоа да уживате оптимален квалитет на живот.

Извор: Employers for work- life balance. За повеќе информации погледнете на <http://www.employersforwork-lifebalance.org.uk/>.

Ревизија на ООП — Ревизијата на ООП (позната и како верификација на ООП, оценка на сообразноста или потврдување на ООП) е оценка на учинотот на една организација, на нејзините системи за менаџмент или на механизмите за интеракција со заинтересираните

ните страни според еден претходно дефиниран пакет на мерила/критериуми за општествена одговорност. Ова вклучува контроли на лице место и разгледување на системите за менаџмент со цел да се детерминира нивото на сообразност со конкретни критериуми утврдени во кодекси и стандарди кои организацијата се согласила да ги почитува, како и на валидноста, целисходноста и целосноста на извештаите за социјалниот и еколошкиот учинот. Ова ги прави извештаите за ООП покорисни за заинтересираните страни поврзани со одредена компанија, но додава и интерна вредност на тој начин што ги идентификува можностите за подобрување на системот или на учинотот. Ревизијата може да се спроведе на неколку начини: интерни ревизии, ревизии од индустријата (од колеги) и од заинтересирани страни, ангажирање на специјализирани ревизори за валидација на општествената одговорност на една компанија или на извештајот за ООП – или комбинација од овие пристапи.

Извор: Implementation Guide; Baseline study.

Редуцирај, Реупотреби, Рециклирај — Систем што го покажува посакуваниот редослед на активности во постапувањето со отпадот (хиерархија во управувањето со отпад). Тој означува намалување на отпадот и на штетните емисии, повторна употреба и рециклирање на дел од отпадните материјали создадени во процесот на производство. Од неодамна е додадена и четвртта буква Р на хиерархијата – англиското **Recover** (искористи) – што значи искористување на ресурсите од отпадот кој останува после трите Р.

Рехабилитација на деца — Сета неопходна поддршка и акции за обезбедување на безбедноста, здравјето, образованието и развојот на децата кои биле подложени на детски труд и потоа пуштени.

Извор: SA8000:2001 Standard.

Светски бизнис совет за одржлив развој — Глобално здружение на компании раководено од главен извршен директор, кое има за цел да обезбедува деловно лидерство како катализатор за промени кон одржлив развој. Советот обезбедува платформа каде компаниите можат да го истражуваат одржливиот развој, да споделуваат знаења, искуства и најдобри практики и да пропагираат деловни ставови за овие прашања на различни форуми, притоа

работејќи со влади, невладини организации и меѓувладини организации.

Извор: World Business Council for Sustainable Development. За повеќе информации погледнете на <http://www.wbcsd.ch/>.

Сертификација за правична трговија — Систем за сертификација на производи осмислен со намера да им овозможи на потрошувачите да идентификуваат производи кои биле произведени и истргувани под фер услови. Погледнете исто така: *Меѓународна ознака за сертификација за правична трговија и Правична трговија*.

Извор: Baseline study.

Синдикат — Организација на работници која ги промовира и штити интересите на нејзините членови за прашања како што се плати и услови за работа, најчесто преку преговори со работодавачите.

Систем за менаџмент и проверка на животната средина (EMAS) — Доброволен систем за менаџмент и проверка на состојбата на животната средина за компании и организации, кој наоѓа примена во Европа и се заснова на регулативите на ЕУ.

Извор: Baseline study. За повеќе информации погледнете на <http://ec.europa.eu/environment/emas/>.

Систем за менаџмент со животната средина — Систем на правила, процеси и процедури што ѝ овозможува на една организација да го идентификува, следи и менаџира своето влијание врз животната средина и да ги оствари своите цели поврзани со животната средина. Главниот меѓународен стандард за менаџмент со животната средина е *ISO 14001*. Постојат и други регионални системи како што е *Системот за менаџмент на животната средина и проверка на Европската унија (EMAS)*.

Извор: Baseline study; Article 13.

Совесна потрошувачка — Освен личната добросостојба, совесниот потрошувач ги зема предвид, тогаш кога избира што ќе купи, еколошките аспекти и општествените потреби. Совесните потрошувачи настојуваат да ги оптимизираат позитивните и да ги минимизираат негативните влијанија од нивните постапки тогаш кога избираат што ќе купат, од кого ќе купат, како ќе купат, како ќе го користат купеното и како ќе се ослободат од она што не им користи повеќе.

Погледнете исто така: *Одржлива потрошувачка и производство*.

Извор: Akatu Institute for Conscious Consumption. За повеќе информации погледнете на <http://www.akatu.org.bg/>.

Советување за барање нова работа — Актот на советување на отпуштени високи и средни раководители преку процес на анализирање на нивните способности, при што се советуваат како да изготват кратка биографија (CV), се проценуваат можности во однос на нивната кариера и им се помага да најдат нова работа.

Извор: American Insite, Career profile glossary. За повеќе информации погледнете на http://www.careerprofile.com/faqs/a_few_terms.htm.

Социјален дијалог — Процес на размена помеѓу социјалните партнери со цел да се промовира консултација, дијалог и колективно договарање.

Извор: CEDEFOP.

Социјален извештај — Документ кој ги пренесува наодите на Оценката на влијанието врз општеството. Тој се однесува на нефинансиските податоци за една организација и покрива некои или сите од следниве аспекти: мисија, визија и вредности; клима на работното место; социјален дијалог; човекови права; инволвираност на заедницата; локален економски развој; животна средина; пазар.

Извор: CSR Green Paper; MHC International; CSR Europe (адаптирано) (SME Key Glossary).

Социјален капитал — Мерило за способноста на луѓето да работат заеднички за општи цели во групи и организации. Клучен елемент на социјалниот капитал е чувството на доверба. Социјалниот капитал исто така го опишува шаблонот и интензитетот на мрежите помеѓу луѓето и споделените вредности кои произлегуваат од таквите мрежи. И покрај различните дефиниции за концептот социјален капитал, главните аспекти на овој концепт се граѓанство, добрососедство, доверба и споделени вредности, учество на заедницата, волонтерство, социјални мрежи и граѓанско учество. Социјалниот капитал е предуслов за соработка и организирано човечко однесување, вклучително и за бизнис. Овој капитал може да се трансформира, троши или дополнува, исто како во случајот на финансискиот капитал.

Извор: Article 13; CSR Green Paper.

Социјален маркетинг — Користење на концепти и алатки кои произлегуваат од конвенционалниот маркетинг за промена на убедувањата, ставовите и однесувањата со цел поттикнување и промоција на позитивна социјална промена. И покрај тоа што една компанија може да обезбеди финансирање за кампања на социјален маркетинг, социјалниот маркетинг нема цел да создаде публицитет или комерцијална вредности за еден корпоративен субјект, и поради тоа е различен од *маркетингот поврзан со некоја кауза*.

Извор: Адаптирано од Ethos indicators; Social marketing blog, Nedra Weinreich, 2006. За повеќе информации погледнете на <http://www.social-marketing.com/blog/>.

Социјален ризико капитал — Средства што им се ставаат на располагање на компании кои создаваат иновативни решенија за социјални и еколошки проблеми; ризична, но потенцијално многу профитабилна инвестиција. Честопати се обезбедува и менаџерска и техничка помош.

Извор: FLECCSR.

Социјална етикета — Зборови и симболи на производи кои имаат за цел да влијаат врз куповните одлуки на потрошувачите така што ќе обезбедат уверување дека одреден производ или услуга има намалено негативно општествено влијание во споредба со други производи или услуги од истата група. Овие тврдења може да бидат самопрогласени или верифицирани од страна на независен орган.

Извор: Baseline study.

Социјална инклузија — Социјалната инклузија е процес кој обезбедува оние кои се под ризик од сиромаштија и социјално исклучување да ги добијат можностите и ресурсите кои се потребни за нивно целосно учество во економскиот, социјалниот и културниот живот и да уживаат животен стандард и добросостојба што се сметаат за нормални во општеството во кое живеат. Овој процес обезбедува овие лица да имаат поголемо учество во донесувањето одлуки кои влијаат врз нивните животи и пристап до нивните основни права. Кај социјалната инклузија всушност станува збор за рамноправност и колективна солидарност: „да живеам еднакво како и мојот сосед“.

Извор: European Commission Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. За повеќе информации погледнете на http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/poverty_social_exclusion_en.htm.

Социјална кохезија — Социјалната кохезија е состојба во општеството во која постојат еднакви можности и намалени разлики меѓу различните групи на население, како и социјални врски во кои преку социјалните контакти се обединуваат заедничките вредности и норми, довербата во другите луѓе и во општествените институции, како и чувствата на солидарност, припадност на иста заедница и заеднички идентитет.

Извор: Social Cohesion between the Member States of the EU: Past Developments and Prospects for an Enlarged Union, Regina Berger-Schmitt, Centre for Survey Research and Methodology (ZUMA), 2002. За повеќе информации погледнете на http://sreview.soc.cas.cz/upl/archiv/files/105_63berg41.pdf.

Социјална нето-добивка — Начинот на кој една компанија им пристапува на прашања како што се етничката и родовата разновидност, работното време и платите, сигурноста на работното место и нејзиниот придонес кон службите или установите во заедницата. Социјалната димензија е една од трите димензии на одржливоста, покрај *економската* и *еколошката* димензија.

Извор: FLECCSR.

Социјална ревизија — Систематска евалуација на влијанието врз општеството на една организација во корелација со стандардите и очекувањата.

Извор: CSR Green Paper.

Социјални партнери — Организации на заинтересирани страни кои учествуваат во процес на социјален дијалог (здруженија на работодавци, синдикати, државни органи и/или претставници на граѓанското општество, НВО итн.).

Извор: CEDEFOP (адаптирано).

Социјално исклучување — Социјално исклучување е процес преку кој одредени поединци се туркаат до работ на општеството и не им се дозволува целосно да учествуваат во општествениот живот поради нивната сиромаштија или недостиг на базични способности и можности за доживотно учење, или како резултат на дискриминација. Ова ги оддалечува од можности за вработување, остварување доход и образование, како и од мрежите и активностите во општеството и заедницата. Тие имаат стеснет пристап до власта и до телата кои одлучуваат поради што често се чувствуваат беспомошни и неспособни да остваруваат контрола врз

одлуките кои влијаат врз нивниот секојдневен живот.

Извор: European Commission Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. За повеќе информации погледнете на http://ec.europa.eu/employment_social/spsi/poverty_social_exclusion_en.htm.

Спонзорство — Трансакција помеѓу две страни во која финансискиот надоместок се разменува за нешто опипливо како што е рекламирање, поставување на знаци или учество во настани.

Извор: Grantstream Company, Glossary of Community Investment Terms. За повеќе информации погледнете на <http://www.grantstream.com/glossary.htm>.

Стажирање (пракса) — Систематски и долгорочни наизменични периоди на обука во училиште или тренинг центар и на работното место; стажантот (практикантот) е врзан за работодавецот со договор и прима надомест (плата или хонорар).

Извор: CEDEFOP.

Стрес (поврзан со работата) — Физичките и емоционалните реакции кои се јавуваат тогаш кога има расчекор помеѓу она што се бара од работникот и неговите способности/ресурси. За типични фактори на стрес поврзан со работата се сметаат: страв од губење на работата, неефективен менаџмент, преголем обем на работа и технолошки промени.

Извор: EDP UK.

Стручно образование и обука — Образование и обука кои имаат за цел да ги екипираат луѓето со вештини и способности што може да се искористат на пазарот на трудот.

Извор: European Training Foundation, 1997 (CEDEFOP).

Студија за влијанијата врз животната средина — Истражување кое се спроведува заради утврдување на условите на локацијата пред реализацијата на определен проект, со цел да се анализираат можните влијанија и компензациските мерки.

Извор: EEA.

Супстанции што го осиромашуваат озонот — Хемикалии направени од човекот кои го осиромашуваат озонскиот слој (на пр. *Хлорофлуорокарбонати* и *халони*). Озонската обвивка е од суштествена важност за опстанокот на човекот затоа што истата не ги пропушта штетните ултравиолетови зраци.

Извор: J Sainsbury plc.

Транспарентност — Принцип кој овозможува оние кои се засегнати од административни одлуки, деловни трансакции или хуманитарна работа да бидат информирани за одлуките, основните факти и бројки и за механизмите и процесите на сеопфатен и разбирлив начин и навремено.

Извор: Transparency International. За повеќе информации погледнете на <http://www.transparency.org/>.

Трговија со јаглерод — Трговијата со јаглерод е пазарен механизам за намалување на CO₂ во атмосферата и на тој начин забавување на климатските промени. Доколку една компанија сака да емитира повеќе јаглерод од дозволената количина, таа мора да купи кредити од други компании кои работат почисто. Ако компанијата емитира помалку, таа поседува количини што може да им ги продаде на оние кои не се толку успешни, со што се создава пазар за јаглерод. Поборниците за овој пазарен пристап велат дека трговијата со јаглерод овозможува намалување на емисиите на стакленичките гасови на најекономичен начин. Погледнете исто така: *трговија со емисии*.

Извор: Article 13.

Тргување со емисии — Пазарен пристап кон остварувањето на еколошките цели кој им овозможува на загадувачите или да ги платат трошоците за ограничување на загадувањето (емисиите) на одредено претходно утврдено ниво, или да продолжат да загадуваат (емитираат) и да му платат на некого друг за тој да ги намали своите емисии.

Три вида на нето-добивка — Концепт преку кој глобалниот учинок на една компанија треба да се мери врз основа на нејзиниот комбиниран придонес кон економскиот просперитет, квалитетот на животната средина и социјалната правичност. Во најтесен смисла, трите вида на нето-добивка се користат како рамка за мерење на учинокот на компанијата и за поднесување извештаи за истиот, гледано од аспект на економската, социјалната и еколошката вредност што компанијата ја додава или одзема. Во најширока смисла, таа се користи за опфаќање на целокупниот пакет на вредности, проблеми и процеси со кои претпријатијата мора да се позанимаваат за да ги минимизираат штетите кои произлегуваат од нивните активности и за

да создадат економска, социјална и еколошка вредност. Погледнете исто така: *Известување за трите вида на нето-добивка, Економска нето-добивка, Еколошка нето-добивка и Социјална нето-добивка.*

Извор: CSR Green Paper; SustainAbility (SME Key Glossary); FLECCSR.

Трите Р — Види *Редуцирај, Реупотреби, Рециклирај.*

Тројно П — Краток израз за „*тројството на димензии*“ кој се однесува на трите букви **П**: **Поединци** (луѓе), **Планета**, **Профит**. Одржливиот развој опфаќа истовремено дејствување во правец на постигнување социјална правичност („поединци т.е. луѓе“), квалитет на животната средина („планета“) и економски просперитет („профит“). Погледнете исто така: *Три вида на нето добивка.*

Извор: Triple P Performance Centre (SME Key Glossary). За повеќе информации погледнете на http://www.smekey.org/english_lan/glossary1/.

Упатства за известување за одржливоста на глобалната иницијатива за известување (G3) — Погледнете: *Рамка за известување за одржливоста на глобалната иницијатива за известување.*

Управување со ризик — Воведување на промена или на контролни мерки со намера да се елиминира ризикот поврзан со некаква опасност или истиот да се сведе во прифатливи граници.

Извор: EDP UK.

Учество на заедницата — Учеството на заедницата е процес на вклучување на припадници на заедницата во донесувањето одлуки за прашања што директно ги засегнуваат. Постојат многу начини како да се инволвира заедницата и да се добие придонес и мислење од заедницата, како на пример: развивање на формални партнерства, барање коментари од јавноста преку јавни расправи, форуми и документи за консултација; реализација на фокус групи, истражувања, интервјуа и работилници; формирање на совети на заедниците и на советодавни и консултативни комитети; развивање мрежи на потрошувачи, загрижени поединци и претставници на заедницата.

Извор: Article 13.

Халони — Инертни гасови кои главно се користат за гаснење пожари. Нивниот потенцијал

за оштетување на озонот во споредба со *хлорофлуорокарбонатите* (ХФК) е три до десет пати поголем.

Извор: J Sainsbury plc.

Хендикеп — Ограничување или губење на способноста за извршување на одредена активност на начин или до степен што се смета за нормален.

Извор: Project CSR – SC Glossary, Italy, 2003.

Хлорофлуорокарбонати (ХФК) — Гасови направени од човекот кои обично се користат како растворувачи, аеросоли и средства за замрзнување кои ја осиромашуваат озонската обвивка. Оштетувањето на озонската обвивка дозволува пробив на повеќе ултравиолетови зраци до површината на Земјата, што доведува до пораст на малигните заболувања на кожата кај животните и луѓето и до оштетување на вегетацијата.

Извор: J Sainsbury plc.

Човекови права — Пакет на начела дефинирани во Универзалната декларација за човекови права (1948 год.), засновани на признавањето на вроденото достоинство и еднаквите и неотуѓивите права на сите членови на човечкото семејство како основа за слобода.

Извор: CSR Green Paper.

ЦИТАТИ ЗА ДЕЛОВНАТА ЕТИКА И ООП

“Треба да одбереме помеѓу глобалниот пазар кој се движи единствено на калкулации за краткорочен профит, и оној со човечки лик; помеѓу свет кој една четвртина од човечкиот род го осудува на глад и беда, и свет кој на сите им нуди бар една шанса за просперитет во здрава животна средина; помеѓу себичен свет, слободен за сите, во кој ја запоставуваме судбината на губитниците, и иднина во која силните и успешните ги прифаќаат нивните одговорности, покажувајќи глобална визија и водство.” – **Кофи Анан, Поранешен Генерален секретар на ОН.**

“КОО не е козметика; таа мора да е вкоренета во нашите вредности. Мора да направи разлика во начинот на кој го водиме нашиот бизнис.” – **Фил Ватс, Генерален директор на групата, Royal Dutch/Shell Group**

“Интересот за... [корпоративна општествена одговорност] е одраз на подлабока промена во врската помеѓу компаниите и нивните акционери, вклучувајќи ги тука и потрошувачите. Вербата на потрошувачите во придобивките од профитот, како остварлива основа на една врска, е преполовена почнувајќи од седумдесеттите, и таа верба е заменета со желба да се видат компаниите да дејствуваат како активни и одговорни граѓани. Здравиот бизнис бара здрава заедница, и треба да придонесува за нејзино креирање и одржување.” – **Стјуард Луис, Мерење на корпоративната репутација, 1999**

“Верувам дека тоа е дел од градењето добар, одржлив бизнис и ќе помогне во основање безбедни, сигурни, стабилни и мирни општества. Бизнисот се развива онаму каде што општеството се развива.” – **Питер Садрленд, поранешен Генерален директор на СТО, Ко-претседавач на БП-Амоко, Претседавач на Голдман Сач Интернешнал.**

“Компаниите сфаќаат дека е во нивни интерес да „го направат вистинскиот чекор“ каде и да дејствуваат. Глобалните фирми се свесни дека нивните долгорочни инвестициски цели може

единствено да бидат остварени во рамките на една стабилна, здрава и социјална и финансиски слободна средина. Но, компаниите сами не можат да се справат со предизвиците поврзани со социјалните одговорности. Тие мора да работат во соработка со влади, групи на граѓанското општество, институции за развој, и граѓани.” – **Светска Банка.**

“Компаниите треба да се стремат кон ‘оптимизација на вредноста на одговорните акционери’. Нивен прв приоритет треба да биде долгорочниот интерес на акционерите, но со тоа ограничување тие треба да ги исполнуваат оние општествени цели и цели на животната средина, кои јавноста ги очекува од нив.” – **Професор Арлих Штегер, ИМД**

“Компаниите сега признаваат дека справувањето со проблеми на животната средина и општеството може да овозможат придобивки од бизнисот кога ризикот за репутацијата станува преголем а одржливата конкурентност и развојот стануваат клучна стратегија.” – **Сузан Ариел Ааронсон, Постар соработник, Национална политичка асоцијација**

“Преку ГРИ [Глобална Иницијатива за известување], потрошувачите можеби имаат ново, моќно оружје за придвижување на компаниите кон подобрена општествена одговорност, овозможувајќи ни нам секој пат кога купуваме, инвестираме и се пријавуваме за работа да ги разликуваме добрите од не-толку-добрите момци... И ГРИ можеби е насветлиот зрак надеж кој го имаме за да излечиме мноштво од нашите најсериозни болести на планетата.” – **Коп Америка Квартерли, Пролет 2001**

“Верувам дека... доброволното јавно известување промовира поголема транспарентност за... компании, и ја подобрува довербата на заедницата во нашиот сектор како целина. Така, следува дека институциите во нашето општество кои се потпираат на доверба во заедницата – како на пример владините оддели, медиумските

куќи, и организации од заедницата – може добро да размислат за прифаќање на највисоките стандарди за јавно известување како на пример животна средина, безбедност, и релации во заедницата“ – **Хју Морган, Главен извршен директор, WMC Ltd.**

“Акционери – клиенти, вработени, законодавци, медиуми, инвеститори, деловни партнери, групи кои вршат притисок, и други – се ангажираат попозитивно за добро прифатена компанија. Со други зборови, компанија која има добра репутација е наградена со подобра деловна клима и клима за градење вредности.“ – **МОРИ, Репутацијата е важна**

“Во денешно време, имиџот на компанијата и нејзиниот корпоративен идентитет станаа фундаментално важни. Организацијата мора да биде транспарентна и добро да се однесува; повеќе не е доволно да се има само производ со добар квалитет.“ – **Законодавец, Франција**

“...Со поддржување на поширок економски и општествен развој, (бизнисот) сиромашните и исклучените лица ги претвора во клиенти и вработени, а запоставените предели ги претвора во нови пазари и нови извори за снабдување. Со подобрување на локалните заедници, тие остваруваат подобар квалитет и сигурност кај нивните партнери во локалните синџири за снабдување. Постои чувство за бизнис во доблесниот круг...“ – **Вемон Елис, Меѓународен претседавач, Ацентуре**

“... Однесувањето на компанијата е она што е важно – не е постоењето на формален сплет на деловни принципи. Па така, тоа дали компанијата ќе одлучи или нема да одлучи да присвои и објави деловни принципи, не треба да се смета за единствен показател на нивната посветеност кон добри корпоративни практики...“ – **Ана Вокер, Менаџер, Трудови работи и корпоративна одговорност, УС Совет за меѓународни бизниси, и ОЕЦД округла маса за Глобални инструменти за корпоративна одговорност.**

“Бизнис лидерите не мора да чекаат – навистина, тие се помалку можат да си дозволат да чекаат – владите да донесат и да стават во сила законодавство пред да продолжат со „добри практики“ како поддршка на меѓународните стандарди за човекови права во рамките на нивното работење и во општествата од кои се

тие дел.“ – **Серџо Виeira де Мело, покоен висок комесар за човекови права**

“Добро водство значи правење вистински чекор кога никој не гледа. Вредностите кои владеат во собата на одборот на директори не треба да бидат различни од вредностите кои даваат насоки на катот на стоквната куќа.“ – **Карли Фиорина, ЦЕО, Хјулит-Пакард**

“Кампањите против корпорациите ги довеле до тоа да водат повеќе грижа за нивните производи да не бидат произведувани под неприфатливи работни услови за минимални плати. Сите ние, со одлуките кои ги донесуваме за тоа како живееме и работиме и патуваме и конзумираме, помагаме во формирањето на животната средина. Да размислуваме и дејствуваме морално, да го правиме она што е правилно бидејќи е правилно, да влијаеме на другите; тоа почнува да создава клима на мислење; доброто, како и злото, е заразно. Ние не мораме да го прифатиме неприфатливото. Единствената работа која ги прави општествените и економските трендови неизбежни е верувањето дека се такви. Расплетот на драмата на 21виот век е оној во кој ние сме соработници при пишување на сценариото.“ – **Раби Џонатон Сакс, Достоинството на разликата**

“Нашите потрошувачи се многу чувствителни за општествените и прашањата за животната средина... Ние нив активно ги вклучивме во овие прашања во последните десет години, и тие станаа многу свесни како потрошувачи. Посебно бараат информации за политиката на животната средина, правата на работниците и безбедност на производот.“ – **Волтер Донди, Директор, Кооп Адриатика (најголемиот препродавач во Италија)**

“Општествената одговорност на претпријатијата е деловна одлука со остри сечила. Не бидејќи тоа е добра работа да се направи или бидејќи луѓето не присилуваат да го сториме тоа... туку бидејќи е добро за нашиот бизнис“ – **Ниал Фитцџералд, поранешен ЦЕО, Унилевер**

“По мое гледање, успешни компании во иднина ќе бидат оние кои ќе ги интегрираат бизнисот и личните вредности на вработените. Најдобрите луѓе сакаат да работат нешто што придонесува за општеството, да работат со компанија чишто вредности ги споделуваат, каде нивните

дејствувања се важни и каде се вреднуваат нивните гледишта,” – **Жероен ван дер Веер, Комитет на управни директори, Шел**

“Бизнисот има одговорност и покрај основната одговорност кон своите акционери; одговорност кон пошироките засегнати страни која ги вклучува клучните акционери: клиенти, вработени, НВОи, влада – луѓето од заедниците каде што делува.” – **Кортни Прат, поранешен CEO, Торонто Хидро**

“Поголемата транспарентност е незапирлива сила. Таа е производ на растечките барања од секој со интерес во некоја корпорација – мрежа на засегнати страни – и на рапидната технолошка промена, пред се проширувањето на интернетот, кој во многу им олеснува на фирмите да се снабдат со информации, и им отежнува да сочуваат тајни. Фирмите сега знаат дека на пример, нивниот интерен е-мејл еден ден може да стане јавно познат, и многу големи компании мора да постојат паралелно со независни интернет страни каде вработените анонимно ќе се среќаваат и ќе ги објавуваат своите жалби. Заедно со поголемата транспарентност доаѓа и поголема одговорност и подобро корпоративно однесување. Наместо да се дел од залуден отпор кон тоа, фирмите треба активно да ја прифатат транспарентноста и повторно да размислат за нивните вредности и генерално да бидат во подобра форма.” – **Дон Тапскот, ко-автор, Голата корпорација**

“Луѓето ќе сакаат, и ќе можат, да дознаат за потеклото на еден бренд, дали ја прави вистинската работа во смисла на општеството, економијата и животната средина.” – **Мајк Класпер, Претседател на бизнис развој, Проктер и Гембл (Европа)**

“Не беше одамна кога грижите на екологите беа исто толку неважни за оние кои работат на деловно планирање, колку што се оние на етичарите денеска. „Зелената боја“ премина од омаловажувана во беџ без кој ни една компанија не би ризикувала. Етиката е на сличен пат да стане стратешки императив.” – **Џон Дала Коста, Етички императив**

“Знаеме дека профитабилниот пораст на нашата компанија зависи од одржливоста на економијата, животната средина и општеството на нашите заедници насекаде низ светот. И ние знаеме дека е во наш најдобар интерес да придонесуваме за

одржливоста на тие заедници.” – **Тревис Енген, CEO, Алкан**

“Општествената одговорност на претпријатијата не се однесува само на управување, намалување и избегнување ризик, туку се однесува и на креирање можности, генерирање подобро работење, правење пари и оставање на ризикот далеку зад нас.” – **Сунил Мисер, Шеф на Глобална практика за одржување, PwC**

“Не е доволно добро да се прави онака како што вели законот. Треба да бидеме предводници на овие прашања (за општествена одговорност).” – **Андрес Дахлвиг, CEO на ИКЕА, цитиран во Фајненшл Тајмс.**

“Акционерите сакаат компаниите да остваруваат профит, но не на трошок на нивниот персонал и пошироката заедница.” – **Брајан Госчалк, CEO, МОРИ, цитиран во Фајненшл Тајмс**

“Компаниите кои го кршат шаблонот ја надминуваат општествената одговорност на претпријатијата и преминуваат во општествена иновација. Овие компании се предводници на нова парадигма. Тие ги гледаат потребите на заедницата како можност за развој на идеи и демонстрација на бизнис технологии, да најдат и услужат нови пазари, и да решат долгопостоечки деловни проблеми.” – **Росабет Мос Кантер, Харвард бизнис преглед**

ИНДЕКС

A

AA1000 серија · 7
AA1000 Стандард за интеракција со заинтересираните страни (AA1000SES) · 7
AA1000 Стандард за потврдување (AA1000AS) · 7

E

EMAS · 7

F

FTSE4Good · 7

H

НАССР (Анализа на опасностите и контрола на критичните точки) · 7

I

ISO 26000 · 7

O

OHSAS 18000 · 7

S

SA8000 · 7

A

Активизам на акционерите · 8

B

Варијабилно наградување · 8
Верификација на ООП · 9
Влијание врз работната сила · 9
Влијание од акционерите · 9
Вработливост · 9
Врамнотежена евалуација · 9

G

Генерирање на приход · 9

D

Дискриминација · 10

E

Европски форум за ООП на повеќе засегнати страни · 11
Еднакви можности · 11
Екобиланс · 11
Еко-етикета · 11
Еколошка нето-добивка · 12
Еколошка правда · 12
Еколошки печат · 12
Економска нето-добивка · 12
Етос институт – деловна и социјална одговорност · 12

Ж

Животен циклус на производ · 12

З

Заинтересирана страна · 13
Застапување од акционерите · 13

И

Известување за ООП · 13
Известување за трите вида на нето-добивка · 13
Извештај за одржливоста · 14
Индекс на Фајненшел тајмс – берзата за добро · 14
Иницијатива за транспарентност на екстрактивните индустриски гранки (EITI) · 14
Интеракција со заинтересираните страни · 15

J

Јаглерод диоксид · 15

K

Клучна заинтересирана страна · 15
Кодекс на однесување · 15
Конвенција на OECD за борба против подмитувањето на странски јавни службеници · 15
Конвенција на ОН против корупција · 15
Корупција · 17

M

Меѓународна ознака за сертификација за правична трговија · 17

Менаџмент со животната средина · 17
Механизам за чист развој · 17

H

Начела за одговорно инвестирање · 17
Негрижа · 18

O

Одржлива потрошувачка и производство · 18
Општествена акција · 18
Општествена одговорност на претпријатијата (ООП) · 19
Општествена отчетност 8000 (SA8000) · 19
Општествено одговорно инвестирање · 19
Општествено претприемништво · 19

П

Партиципативно лидерство · 20
Подучување · 20
Потврдување на ООП · 20
Правична трговија · 20
Преквалификација · 20
Принуден труд · 21

P

Разновидност · 21
Разновидност на работната сила · 21
Рамка за известување за глобалната иницијатива за известување · 21
Рамка за известување за одржливоста · 21
Ревизија на ООП · 22

C

Сертификација за правична трговија · 23
Систем за менаџмент и проверка на животната средина (EMAS) · 23
Систем за менаџмент со животната средина · 23
Совесна потрошувачка · 23
Советување за барање нова работа · 23
Социјален ризико капитал · 24
Социјална кохезија · 24
Социјална нето-добивка · 24
Социјално исклучување · 24
Стрес (поврзан со работата) · 24
Супстанции што го осиромашуваат озонот · 25

T

Транспарентност · 25
Трговија со јаглерод · 25
Тргување со емисии · 25
Три вида на нето-добивка · 25
Трите Р · 26

У

Упатства за известување за одржливоста на глобалната иницијатива за известување (G3) · 26
Учество на заедницата · 26

X

Хендикеп · 35
Хлорофлуорокарбонати (ХФК) · 26

